

ANLAMLANDIRILAMAYAN YORUMLAMALAR

Prof. Dr. Zerrin TOPRAK*

*Her şeyde öyle bir sınır vardır ki, bir şey o sınırın bu yanında ve
hemen öbür yanında doğru olamaz (Horatius)*

XX. yüzyılın en büyük şairlerinden olan Paul Valéry'nin (1871–1945) “Bir metnin kesin bir anlamı yoktur”(il n'ya pas de vrai sens d'un texte) görüşünün temelinde bir konunun farklı yorumlamalarının olabilirliğinin varlığı etkili görülmektedir. Oysa mantıksal analizler çerçevesinde yorum-anlam ilişkisinde “anlam” öncelikli olup yorumun boşlukları doldurmada anlama yardımcı olması beklenmektedir. Ancak insanların tembelliği ve aceleciliğinin, hatta buna bilgisizlik faktörü de eklenebilir, “yorumlamaları” öne çıkardığı görülmektedir. Bu konu aslında özellikle kamu yönetiminde hukuki düzenlemelerin açıklanmasına ilişkin sıkıntılı gündemlerde “sıklıkla” dile getirilmektedir. Aslında anlam ve yorumun her ikisinin de rolünün farklı olup, yorumun asla anlamlandırmanın yerini almaması konusuna dikkat çekilmektedir. Oysa uygulamada öyle olmamaktadır.

Umberto Eco, “Yorum ve Aşırı Yorum” adlı çalışmasında, “bir metnin aşırı yorumunu ayırt edebileceğimizi ve ettiğimizi... yorumun potansiyel olarak sınırsız olmasının bir amacının bulunmadığı ve kendi başına buyruk akıp gittiği anlamına gelmediğini” de ısrarla belirtmektedir. Belirtilen tespit ise, ölçülü olma, sınırların ve ölçünün içinde olmanın önemini ortaya koymaktadır. Bilgi ise geçici bir öğrenmeye indirilmeyecek kadar değerli olup, bilgi ağlarının genişlemesi ise “doğruluğunun herkes tarafından bilinmesi” konusuna doğal olarak bizi yönlendirmektedir. Bu tartışmaların aslında normatif kuralların belirlenmesinde olduğu kadar toplumsal diyalog açısından da önemi bulunmaktadır. Oysa uygulamada analizlerde her ikisine birlikte yer verilse de, ontolojik (doğa felsefesi) yaklaşımlar, epistemolojik (bilimsellik) yaklaşımlarının önüne geçmeye başlamıştır. Bu olgunun nedenini bilimsel araştırmaların güvenilirliği ve etik sorgulama ile birlikte değerlendirmek gerekmektedir.

Anlamada kolaylık sağlayan “örnekleme” metodunu kullanarak konuyla ilişkili olduğunu düşündüğüm bir anım ile makalemin içeriğini geliştirmek istiyorum. “Siyaset ve Yönetimde Etik” konulu, internetten toplantı anonslarına hala erişilebilir, katılımcı olduğum bir sempozyumda “Çevre Etiği” konusunu tartışmış ve “etik davranış” ile “siyasetçi” ve “yönetici” bağlantılarını kurmaya çalışmışım. En önemli tartışma zeminim “kamu yönetiminde gizlilik” konusuyla ilgiliydi. En sonunda özetlediğim kurgu, “çevre hakkının insan hakları dizgesinin özü olduğu”, doğaya saygısı olmayan siyasetçilerin kimseye saygısı olamayacağıydı. Ayrıca kamu politikalarının doğaya olumsuz etkisini gizlilik, “gözlerden bir müddet saklıyor, kötü

---

* Zerrin Toprak (2011); “Etik Felsefe ve Çevre Etiği”, **Kamuda Etik**, başlıklı çok yazarlı kitabın kendi bölümünden kısmi alıntılar ile oluşturulmuştur (kitap basımdadır).

yönetimin zamanında anlaşılmasını engelliyor ve paydaşların davranışlarını etik sorgulama alanına geç alıyordu". Ancak söz konusu sempozyumun sonuç bildirisinde bu fikrim yer bulmamıştı. Çünkü "Siyaset ve Yönetimde Etik" içeriği ile "Çevre Etiği" ilişkisi herhalde kurulamamıştı? Yine 1990'larda "Ergonomi" konulu akademik bir toplantıda çalışmamızı ortaklaştırdığımız bir akademisyen ile neredeyse toplantıdan "dışlanmamızı" öngören grup davranışlarını hala hatırlıyorum. Belki toplantıda bulunan bir katılımcı yazımı okur ümidiyle, bu olguyu yazmadan geçemeyeceğim. Kusurumuz veya hatamız, "işçi sağlığı ve iş güvenliği" ile ergonomi arasında ilişki kurarak, bu sorunun, aslında çevre koruma koşullarının sağlanamamasına dayalı bir etik durum olduğunu Avrupa Konseyi'nden 10 yıl kadar önce söylemekti. İnanılmaz ama toplantı katılımcıları nerdeyse Ankara'ya gitmek için yol masraflarımızın sempozyum üzerinden karşılanması için abartılı bir tebliğ konusu uydurduğumuz fikrine varmış gibiydi... Bu anıların varlığını, en iyiye ulaşmada yarışamama kabiliyetinden çok, yeterince sorgulayamama etkisi olarak görmek gerekir. Nitekim Plotinus, âlemdeki varlıkların iyi ve güzel olabilmek için gayret gösterdiğini ama her isteyen istediğine ulaşamadığını, çünkü "kapasiteleri kadar iyi" olabileceklerini ileri sürmektedir. Bu tespit ise evrensel iyiye erişmek için uygulanması gereken ortak doğruların ortaya konulması ve izlenmesi ve paylaşılması için uygun ortamlar geliştirilmesi gereğini yeterince açıklamaktadır.

Aslında bütün bu anlatılanlar benzeri hadiseler büyük olasılıkla geçmişte yaşanmıştır ve herhangi bir zamanda da farklı şekillerde karşılaşılabılır. Bağlantılı olarak, gerek mevcut bilgi birikimi koşullarında ve gerekse dogmatik kalıplar içinde bilgilerimizi anlamlandırırken, ahlaki basamaklardan ne kadar yükselerek evrensel ahlaka/etiğe erişebiliyoruz? Çoğu düşünür zamanında anlamadığını belirtmektedir ve zaten çoğu öne çıkan kayda alınmış çarpıcı örnekleri bilim tarihinde görmekteyiz. Ancak algılama ve içselleştirme konusu, sadece düşünsel enerji ile sınırlı değildir. Çıkar ilişkileri de bireysel ve grup odaklı kabulleri etkilemektedir. Öte yandan Kant (1724–1804) zaman ve mekânın özne ile ilişkisini kurup, vaktiyle oluşmuş bir bilginin değişebilirliğini göstermiştir.

Neticede felsefenin tarihten gelen geliştirilmiş tartışma yöntemleri bizi iyiye, doğruya ve güzele ulaştırmada uyarıcı, yol gösterici rol üstlenebilir. Dolayısıyla fikirler raf ömrü gözden geçirilerek yeniden ve yeniden işlenebilir. Ancak yine de çağlar öncesinden ünlü Romalı şairin (M.Ö.65 - M.Ö.8) yıllar öncesinden dikkatimizi çekmeye çalıştığı gibi, bir konunun çizginin bu tarafında doğru iken, hemen öbür tarafında yanlış olamayacağı değerlendirmesini akılda tutmak yerindedir. Yoksa radikal bir anlam değişikliği için global kabul ya da onay gereklidir. Sevgili okurlar, sizleri anlamlandırmaya dayanan yorumlamalarınızla baş başa bırakıyorum